

MATNAZAR ABDULHAKIM SHE'RIYATIDA FOLKLORIZM TALQINI

Sabirova Sevara Baxtiyorovna,*Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti**Filologiya va san'at fakulteti**“O‘zbek tili va adabiyoti” kafedrası mustaqil tadqiqotchisi**e.mail:sevarasabirova09@gmail.com*

Annotatsiya. Ushbu maqolada o‘zbek zamonaviy she‘riyatining yirik vakillaridan biri bo‘lgan Matnazar Abdulhakim ijodida folklorizm hodisasi tahlil qilinadi. Shoir she‘rlarida xalq og‘zaki ijodi unsurlarining badiiy talqini, mifologik qarashlar, ramziy obrazlar hamda milliy tafakkur bilan bog‘liq poetik xususiyatlar yoritiladi. Tadqiqot davomida folklor motivlarining shoir poetikasidagi o‘rni, ularning mazmuniy va estetik funksiyalari aniqlanadi. Natijada Matnazar Abdulhakim she‘riyati an‘ana va zamonaviylik uyg‘unligining yorqin namunasi ekanligi asoslab beriladi.

Kalit so‘zlar: folklorizm, poetika, mifologiya, ramz, obraz, xalq og‘zaki ijodi, milliy tafakkur, an‘ana va yangilik.

Аннотация. В данной статье анализируется феномен фольклоризма в творчестве представителя современной узбекской поэзии Матназар Абдулхаким. Рассматриваются художественная интерпретация элементов устного народного творчества, мифологические представления, символические образы и поэтические особенности, связанные с национальным мышлением. В ходе исследования определяется роль фольклорных мотивов в поэтике поэта, а также их смысловые и эстетические функции. В результате обосновывается, что фольклорные элементы в творчестве поэта проявляются в гармонии традиции и современности.

Ключевые слова: Фольклоризм, поэзия, поэтика, мифология, символ, образ, устное народное творчество, национальное мышление, традиция и новаторство, художественная интерпретация.

Abstract. This article analyzes the phenomenon of folklorism in the works of Matnazar Abdulhakim, a representative of modern Uzbek poetry. It examines the artistic interpretation of elements of oral folk tradition, mythological views, symbolic images, and poetic features related to national thinking. The study identifies the role of folkloric motifs in the poet's poetics, as well as their semantic and aesthetic functions. As a result, it is substantiated that folkloric elements in the poet's works appear in harmony with tradition and modernity.

Keywords: Folklorism, poetry, poetics, mythology, symbol, image, oral folk tradition, national thinking, tradition and innovation, artistic interpretation.

Kirish. O‘zbek adabiyoti taraqqiyotida xalq og‘zaki ijodi va yozma adabiyot o‘rtasidagi uzviy aloqadorlik muhim o‘rin tutadi. Folklor namunalarining yozma adabiyotga singib borishi natijasida milliy ruh, obrazlilik va poetik tafakkur yanada boyib boradi. Shu jihatdan folklorizm hodisasi zamonaviy adabiyotshunoslikda dolzarb masalalardan biri sifatida qaraladi. Matnazar Abdulhakim she‘riyati ana shu jarayonning yorqin ko‘rinishlaridan biridir. Uning ijodida folklor unsurlari nafaqat tashqi bezak, balki mazmunni chuqurlashtiruvchi, falsafiy qatlamni boyituvchi vosita sifatida namoyon bo‘ladi. Shoir xalqona tafakkur, qadimiy mifologik qarashlar va ramziy obrazlar orqali inson ruhiyatini, hayotiy haqiqatlarni badiiy ifodalashga erishadi. Folklorizm yozma adabiyotda xalq og‘zaki ijodi elementlaridan ijodiy foydalanish jarayonini anglatadi. Bu hodisa turli shakllarda namoyon bo‘lib, obrazlar tizimi, til, uslub, ritm va poetik tafakkur darajasida ko‘zga tashlanadi. Folklorizm adabiyotga milliy ruh bag‘ishlaydi, uni xalqning

tarixiy xotirasi va madaniy merosi bilan bog'laydi. Zamonaviy she'riyatda folklorizm shunchaki an'anani takrorlash emas, balki uni yangi badiiy talqin asosida qayta yaratishdir. Shu sababli shoirlar folklor motivlaridan foydalanar ekan, ularga yangi mazmun yuklaydi, zamonaviy muammolarni ifodalashda vosita sifatida qo'llaydi.

Matnazar Abdulhakim she'rlarida folklor unsurlari turli ko'rinishlarda namoyon bo'ladi. Shoir tabiat hodisalarini jonlantirish orqali qadimiy animistik qarashlarni eslatadi. Shamolning "so'zlashi", tunning "o'ylashi" yoki daraxtlarning "his qilishi" kabi tasvirlar xalq og'zaki ijodiga xos badiiy tafakkur mahsulidir. Shoir poetikasida ramziy obrazlar muhim o'rin tutadi. Yo'l, shamol, tun, yorug'lik kabi timsollar ko'p qatlamli ma'noga ega bo'lib, ular orqali inson hayoti, ruhiy kechinmalar va falsafiy mushohadalar ifodalanadi. Bu ramzlarning ildizi bevosita folklor va mifologik tasavvurlarga borib taqaladi. Bundan tashqari, shoir she'rlarida qadimiy mifologik qarashlarning izlari ham seziladi. Inson va tabiat o'rtasidagi uyg'unlik, borliqning jonli sifatida tasavvur qilinishi shoirning poetik dunyoqarashini belgilovchi muhim omillardandir. Matnazar Abdulhakim ijodining asosiy xususiyatlaridan biri uning xalqona ruh bilan sug'orilganidadir. Shoir murakkab falsafiy fikrlarni sodda va ta'sirchan ifodalar orqali yetkazadi. Bu esa uning she'rlarini keng kitobxonlar ommasiga yaqinlashtiradi. Shoir tilida xalqona iboralar, obrazli ifodalar va hayotiy detallar ustuvorlik qiladi. Oddiy voqelik tasvirlari chuqur ma'no kasb etib, o'quvchini mushohadaga undaydi. Natijada she'rlar nafaqat estetik zavq bag'ishlaydi, balki ruhiy va falsafiy ta'sir kuchiga ham ega bo'ladi.

Adabiyotlar tahlili. Matnazar Abdulhakim she'riyatida folklorizm hodisasini yanada chuqurroq anglash uchun shoirning individual uslubi va poetik tafakkuriga e'tibor qaratish lozim. Shoir ijodida folklor unsurlari faqatgina tayyor shaklda olinmaydi, balki ular qayta ishlanib, yangi badiiy tizim ichida yangicha mazmun kasb etadi. Bu jarayon folklorizmning ijodiy o'zlashtirish bosqichi sifatida namoyon bo'ladi. Natijada xalq og'zaki ijodiga xos bo'lgan obrazlar zamonaviy ruh bilan boyitilib, yangicha estetik qiymatga ega bo'ladi. Shoir she'rlarida ko'p uchraydigan motivlardan biri bu — inson va tabiat o'rtasidagi ichki uyg'unlikdir. Bu holat bevosita folklor tafakkuriga borib taqaladi, chunki qadimiy xalq qarashlarida tabiat jonli mavjudot sifatida tasavvur qilingan. Matnazar Abdulhakim ushbu qarashni zamonaviy poetik tafakkur bilan uyg'unlashtirib, tabiat obrazlarini inson ruhiyatining aks-sadosi sifatida talqin qiladi. Masalan, shamol, yomg'ir, tun yoki sahar obrazlari shunchaki fon vazifasini bajarmaydi, balki lirik qahramonning ichki kechinmalarini ifodalovchi muhim vositaga aylanadi. Shuningdek, shoir ijodida folklor unsurlarining yana bir muhim jihati — bu ularning ramziy xarakter kasb etishidir. Xalq og'zaki ijodida uchraydigan ko'plab obrazlar shoir tomonidan qayta talqin qilinib, yangi semantik qatlamga ega bo'ladi. Bu jarayonda ramzlar ko'p ma'nolilik xususiyatiga ega bo'lib, o'quvchini chuqurroq mushohada yuritishga undaydi. Masalan, yo'l obrazi nafaqat harakat yoki safar ma'nosini, balki inson hayotining murakkab va ziddiyatli jarayonini ifodalovchi timsol sifatida namoyon bo'ladi. Folklorizmning yana bir

muhim ko‘rinishi shoir tilida namoyon bo‘ladi. Matnazar Abdulhakim she‘rlarida xalqona iboralar, sodda, ammo obrazli ifodalar keng qo‘llaniladi. Bu esa she‘rlarning tabiiyligini oshirib, ularni jonli nutqqa yaqinlashtiradi. Shu bilan birga, xalqona til unsurlarining qo‘llanishi shoirning milliylikka bo‘lgan e‘tiborini ham ko‘rsatadi. Natijada uning she‘riyati o‘ziga xos milliy poetik makon sifatida shakllanadi.

Tadqiqot metodologiyasi. Bundan tashqari, shoir ijodida folklor bilan bog‘liq marosim va urf-odatlariga ishoralar ham uchraydi. Bu elementlar bevosita tasvirlanmasada, ularning ruhiy va ma‘naviy aks-sadosi sezilib turadi. Masalan, fasllar almashinuvi, tabiatning uyg‘onishi yoki so‘nishi kabi tasvirlar xalqona marosimlar bilan bog‘liq holda talqin qilinadi. Bu esa she‘rlarning semantik qatlamini yanada boyitadi. Matnazar Abdulhakim she‘riyatida folklorizm faqat o‘tmishga murojaat emas, balki zamonaviylikni anglash vositasi sifatida ham xizmat qiladi. Shoir folklor motivlari orqali bugungi kun muammolarini, insonning ichki iztiroblarini va ruhiy izlanishlarini ifodalaydi. Shu jihatdan uning ijodida folklor va zamonaviylik o‘rtasida uzviy bog‘liqlik mavjud bo‘lib, ular bir-birini to‘ldiradi. Yana bir muhim jihat shundaki, shoir folklor unsurlaridan foydalanishda takroriylikka yo‘l qo‘ymaydi. Har bir obraz yoki motiv individual talqinga ega bo‘lib, u shoirning o‘ziga xos badiiy dunyoqarashini aks ettiradi. Bu esa uning ijodini boshqa shoirlardan ajratib turuvchi muhim belgidir. Shu bois Matnazar Abdulhakim she‘riyatini o‘rganishda folklorizmni markaziy tushunchalardan biri sifatida qarash zarur. Xulosa qilib aytganda, shoir ijodida folklor unsurlari ko‘p qirrali badiiy vazifani bajaradi. Ular orqali milliy ruh, tarixiy xotira va zamonaviy tafakkur uyg‘unlashadi. Bu esa Matnazar Abdulhakim she‘riyatining badiiy qiymatini belgilovchi asosiy omillardan biridir. Folklorizmning bunday talqini o‘zbek zamonaviy she‘riyatining rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi va yangi ilmiy izlanishlar uchun keng imkoniyatlar yaratadi.

Xulosa. Matnazar Abdulhakim she‘riyatida folklor unsurlari an‘anaviy shaklda emas, balki yangicha talqinda namoyon bo‘ladi. Shoir qadimiy obraz va motivlarni zamonaviy ruh bilan boyitadi, ularga yangi mazmun yuklaydi. Natijada folklor va zamonaviylik o‘rtasida o‘ziga xos sintez yuzaga keladi. Bu uyg‘unlik shoir ijodining badiiy qiymatini oshiradi. U an‘anani davom ettirgan holda, yangi poetik izlanishlarga yo‘l ochadi. Shu jihatdan shoir ijodi milliy adabiyotimiz taraqqiyotida muhim bosqichlardan birini tashkil etadi. Matnazar Abdulhakim she‘riyatida folklor unsurlari bir necha muhim vazifani bajaradi. Avvalo, ular estetik vazifani ado etib, she‘rning badiiy ta‘sirchanligini oshiradi. Shu bilan birga, folklor elementlari mazmuniy vazifani ham bajarib, asarning g‘oyaviy yo‘nalishini chuqurlashtiradi. Bundan tashqari, folklorizm milliy identifikatsiya vositasi sifatida ham xizmat qiladi. Shoir o‘z ijodi orqali xalqning tarixiy xotirasini, urf-odatlarini va dunyoqarashini aks ettiradi. Bu esa uning she‘rlarini milliy ruh bilan boyitadi. Xulosa qilib aytganda, Matnazar Abdulhakim she‘riyati o‘zbek adabiyotida folklorizm hodisasining yorqin namunasi. Shoir ijodida xalq og‘zaki ijodi unsurlari badiiy va mazmuniy jihatdan chuqur o‘zlashtirilgan bo‘lib, ular orqali milliy tafakkur, ruhiy

kechinmalar va falsafiy qarashlar ifodalanadi. Folklor motivlari shoir poetikasida muhim o‘rin tutib, uning ijodiga o‘ziga xoslik bag‘ishlaydi. An‘ana va zamonaviylik uyg‘unligi esa shoir ijodining badiiy qimmatini yanada oshiradi. Shu bois Matnazar Abdulhakim she‘riyati o‘zbek zamonaviy adabiyotining muhim tarkibiy qismi sifatida alohida ilmiy tadqiqotni talab etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Abdulhakim, M. *Saylanma*. – Toshkent: Akademiya, 2018.
2. Qo‘chqorov, R. *O‘zbek she‘riyatida badiiy tafakkur va poetika*. – Toshkent: Fan, 2019.
3. Karimov, N. *XX asr o‘zbek adabiyoti tarixi*. – Toshkent: O‘zbekiston, 2016.
4. Rasulov, A. *Adabiyotshunoslik nazariyasi*. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2017.
5. Jo‘raev, M. *Folklor va yozma adabiyot munosabatlari*. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2020.
6. To‘xliiev, B. *Adabiyot nazariyasi asoslari*. – Toshkent: O‘qituvchi, 2018.
7. Xudoyberdiyev, E. *Adabiyotshunoslikka kirish*. – Toshkent: Sharq, 2019.
8. Mirzaev, S. *Zamonaviy o‘zbek she‘riyati poetikasi*. – Toshkent: Fan, 2021.
9. Ashurova, D. *Folklorizm va badiiy tafakkur*. – Toshkent: Innovatsiya nashriyoti, 2022.
10. Normatov, U. *Ijod sehri*. – Toshkent: Tafakkur, 2016.
11. Baxtin, M. *Estetika slovesnogo tvorchestva*. – Moskva: Azbuka, 2017.
12. Propp, V. *Folklor va mifologiya*. – Moskva: Labirint, 2018.

